

REGIONALNA DYREKCJA O

Wydział Spraw Terenowych w Ś

Urząd Miasta i Gminy w Chorzeliach
ul. Komosińskiego 1
06-330 Chorzeli

0460725

Data przyjęcia: 2018-11-13 10:37:51

Numer: PP.15857.2018

Przyjął: Anna Paras

Wydział Organizacyjny - WOR

Załączników: 1

Agencja Opalach
Dyrektor
Miejski

2018 -11- 13.

[Signature]

Ostrołęka, dnia 8 listopada 2018 r.

WSTS-O.070.1.2018.AW

Według rozdzielnika

W związku z nasilającymi się atakami wilków na zwierzęta gospodarskie, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie przedstawia poniżej sposób postępowania w takich sytuacjach.

Wilk, choć jest drapieżnikiem, który z racji swoich uwarunkowań (rozmiar, uzębienie, szybkość) może być niebezpieczny dla człowieka, to jednak z reguły boi się ludzi i unika z nimi kontaktu (z natury jest zwierzęciem płochliwym).

Spotkania na linii człowiek – wilk mają charakter incydentalny i na ich podstawie nie należy podsycać negatywnych emocji lokalnych społeczności, czy podejmować pochopnych działań zmierzających np. do eliminacji osobników w sytuacjach kiedy nie jest to zasadne. Oczywiście wszystkie niebezpieczne zdarzenia z udziałem wilków winny wymagać wyjaśnienia, a przede wszystkim natychmiastowej i zdecydowanej reakcji.

W kontekście podejmowania działań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa publicznego należy stanowczo podkreślić, iż zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 994, z późn. zm.) zaspokojenie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. Potrzeby te obejmują sprawy związane z bezpieczeństwem obywateli, dlatego też zapewnienie bezpieczeństwa lokalnej społeczności spoczywa w głównej mierze na tym organie. Informacje na temat tego, jakie zachowanie jest dla wilka naturalne, a jakie powinno być sygnałem do podjęcia odpowiednich działań została zawarta w załączniku nr 1 do niniejszego pisma - procedura postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek-wilk.

Wilk jest drapieżnikiem, a jego naturalną ofiarą są dzikie zwierzęta kopytne. W warunkach mozaiki lasów i pastwisk wilki zabijają również zwierzęta hodowlane, szczególnie owce, krowy i kozy, w świetle dostępnych badań nie jest to jednak istotny element (ok. 2%) ich diety. Wykazano przy tym, że ataki wilków na zwierzęta gospodarskie mają charakter oportunistyczny. Wynikają one z faktu występowania pastwisk i zwierząt gospodarskich w obrębie terytoriów wilków. Mimo to nie ulega wątpliwości, że lokalnie szkody wyrządzone przez wilki w pogłowie zwierząt gospodarskich mogą narażać hodowców na pewnych trudności.

Analizując problem szkód wyrządzonych m.in. przez wilka należy podkreślić, że podstawową formą ochrony dobytku przed szkodami wyrządzonymi przez te zwierzęta jest jego zabezpieczenie. Również Trybunał Konstytucyjny w swoim wyroku z 28 września 2015 r. (sygn. akt K 20/14) stwierdził, iż „Obowiązkiem właściciela jest dbałość o swój majątek i podejmowanie starań w celu jego ochrony. Właściciel lub użytkownik mienia przewidując możliwość wyrządzenia szkody przez zwierzęta objęte ochroną gatunkową, w pierwszej kolejności sam powinien podjąć stosowne czynności zmierzające do uniknięcia szkody lub zminimalizowania jej rozmiarów”.

W związku z nasilającymi się atakami wilków na zwierzęta gospodarskie, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie, wnosi o przekazanie informacji właścicielom gospodarstw o zwrócenie szczególnej uwagi na konieczność zabezpieczania bydła w ciągu dnia na pastwiskach.

W okresie późnej jesieni zaleca się także ograniczanie wyprowadzania zwierząt na pastwiska, w celu uniknięcia strat. Wilki przygotowując się do zimy szukają pożywienia, łatwej zdobyczy, którą są zwierzęta gospodarskie.

Należy wskazać, że dostępne są publikacje zawierające informacje na temat sposobów zabezpieczenia przed szkodami wyrządzonymi przez wilka – Stowarzyszenie dla Natury „Wilk” opracowało

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

ul. Gen. Augusta Emila Fieldorfa „Nila” 15, 07-410 Ostrołęka, tel./fax: 29 76-03-204, e-mail: wst.ostroleka@rdos.gov.pl, warszawa.rdos.gov.pl

„Poradnik ochrony zwierząt hodowlanych przed wilkami” (S. Nowak, R. W. Mysłajek) – wersja elektroniczna dostępna jest pod adresem internetowym: http://www.polskiwilk.org.pl/download/2016_Poradnik_ochr_zwierz_hod.pdf

Wilki jest jednym z pięciu gatunków objętych ochroną prawną, za których szkody odpowiada Skarb Państwa (art. 126 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody DZ.U. 2018 r., poz. 1614).

Procedura wypłacania odszkodowań została uregulowana w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2018 r. w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową (Dz. U. poz. 645).

W przypadku stwierdzenia szkody spowodowanej przez wilki, należy w pierwszej kolejności niezwłocznie zawiadomić Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Warszawie, Wydział Spraw Terenowych w Siedlcach, Oddział w Ostrołęce (tel. 29/760-32-04 lub tel. kom. 693 901 439) i zabezpieczyć bydło do czasu przyjazdu komisji.

Odszkodowanie nie przysługuje za szkody wyrządzone przez wilki m.in. w pogłowie zwierząt gospodarskich pozostawionych, bez bezpośredniej opieki w okresie od zachodu do wschodu słońca (art. 126 ust. 6 pkt 3 lit. d ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody).

Zgodnie z ww. ustawą istnieje również możliwość uzyskania zezwolenia na odstępstwo od zakazów wobec osobników tego gatunku, w celu wyeliminowania powodowanego zagrożenia – np. na umyślne płoszenie czy zabijanie.

Zezwolenia wydawane są przez właściwego miejscowo regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w zakresie umyślnego płoszenia), Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (w zakresie umyślnego zabijania) oraz Ministra Środowiska (w przypadku, gdy czynności mają być wykonane na terenie parku narodowego).

Zezwolenia takie mogą być wydane jedynie w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli wnioskowane działania nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony gatunków chronionych oraz przy spełnieniu jednej z przesłanek indywidualnych, jak na przykład: ograniczenia poważnych szkód w mieniu, czy zapewnienie zdrowia i bezpieczeństwa powszechnego.

W przypadku, gdy zagrożenie jest realne oraz gdy spełnione są wszystkie przesłanki niezbędne do wydania zezwolenia może ono być wydane.

Należy przy tym zaznaczyć, że wnioski, w szczególności na odstępstwo od zakazu umyślnego zabijania, powinny być dokładnie udokumentowane, a stwarzane zagrożenie winno być realne (zdjęcia, notatki służbowe itp.).

W sytuacji konieczności ograniczenia poważnych szkód, we wniosku należy wskazać w jaki sposób na danym terenie zabezpieczane są hodowle (w szczególności te, na których powstają szkody), czy mieszkańcy zwrócili się w ostatnich latach do właściwych regionalnych dyrekcji ochrony środowiska o pomoc w zakresie zabezpieczenia mienia, jak również jakie zostały odnotowane szkody wraz z informacją, czy zostały one zgłoszone do regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Także tutaj należy udokumentować, że straty są znacznych rozmiarów – a nie tylko dotyczą pojedynczych przypadków zagryzienia.

Konieczność wyeliminowania zagrożenia dla życia ludzi, należy uzasadnić poprzez opis zachowania wnioskowanego do odstrzału osobnika, a do wniosku dołączyć wszelkie posiadane dokumenty świadczące o istnieniu zagrożenia, tj. notatki służbowe z wizji terenowych, zgłoszeń telefonicznych, korespondencję, dokumentację fotograficzną itp.

W przypadku wilka ważny jest również aspekt krzyżowania się tego gatunku z psem domowym. W celu uniknięcia ryzyka dyspersji lub rozmnażania, mieszańce powinny zostać wyeliminowane ze środowiska przyrodniczego w jak najmłodszym wieku, gdyż wtedy można je najłatwiej schwytać. Propozycja schematu postępowania została zawarta w załączniku nr 2 do niniejszego pisma.

Prezentowane w załącznikach 1 i 2 opracowanych przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska procedury postępowania mają jedynie charakter ramowych wytycznych, nie jest bowiem możliwe przewidzenie wszystkich sytuacji, które mogą się wydarzyć.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Warszawie
Kola
Magdalena Malinowska
Starszy Specjalista

Otrzymują:

1. Urzędy Gmin: Baranowo, Jednoróżec, Chorzele - z prośbą o poinformowanie mieszkańców miejscowości gdzie pojawiają się wilki.

Załącznik 1 Procedura postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek-wilk

(opracowane na podstawie: „Nowak S., Mysłajek R. W., Okarma H., Śmietana W, 2005, Analiza dotychczasowych rodzajów i rozmiaru szkód wyrządzanych przez wilki oraz stosowanie metod rozwiązywania sytuacji konfliktowych, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków”)

Miejsce bezpośrednich obserwacji wilków	Wygląd i zachowanie wilka	Zalecane działanie
W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych, również sporadycznie w pobliżu zabudowań na tych terenach	Osobnik niesprawiający wrażenia chorego, oddala się od człowieka.	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja.
Dowolne	Osobnik nie sprawia wrażenia chorego, nie ucieka przed jadącym pojazdem, np. biegnie obok	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja.
W obszarze zabudowanym, nawet w mieście	Osobnik zdrowy, sprawia wrażenie przestraszonego (podwinięty ogon), zabłąkanego. Obserwacje (zdjęcia i filmy), nawet wielokrotne, dotyczą tego samego dnia, maksymalnie dwóch dni	Osobnik podczas dyspersji, zabłąkał się do miasta (np. szedł wzdłuż rzeki). Wójt podejmuje działania w celu umożliwienia opuszczenia gminy przez zwierzę. Jeśli jest taka konieczność odławia i wywozi zwierzę do najbliższego kompleksu leśnego (przez podmioty upoważnione przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska na podstawie art. 52 ust. 2 pkt. 3 uop).
Dowolne	Osobnik z wyraźnymi oznakami choroby (np. uszkodzenia ciała), ewentualnie z podejrzeniem wścieklizny, nie oddala się od ludzi, a nawet podchodzi na niedużą odległość, jest agresywny.	Sytuacja wymagająca uwagi. Rekomendowane jest wykonanie dokumentacji fotograficznej/filmowej zachowania, i przesłanie do eksperta, który potwierdza przynależność gatunkową oraz doradzi w trakcie podejmowania decyzji. W przypadku konieczności uśmiercenia zwierzęcia wójt występuje z wnioskiem o stosowne zezwolenie do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOS) lub Ministra Środowiska (gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego) – w przypadkach nagłych może to być decyzja ustna. Po uśmierceniu należy zwierzę zważyć i wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną, następnie przeprowadzić badanie w kierunku wścieklizny, a jeśli wynik jest negatywny, umożliwić właściwym, zainteresowanym podmiotom przeprowadzenie szczegółowej sekcji zwierzęcia dla ustalenia przyczyn nietypowego zachowania (w tym np. pobranie próby do analiz genetycznych).
Dowolne	Osobnik bez oznak choroby, przez dłuższy czas (kilka tygodni) regularnie widywany w pobliżu budynków mieszkalnych, nie atakuje	Sytuacja wymagająca uwagi (pilnej) Rekomendowane przeprowadzenie inspekcji terenowej, instalacja wideopułpek i przygotowanie raportu w terminie do trzech dni.

	zwierząt gospodarskich ale zbliża się do ludzi i wzbudza niepokój mieszkańców	a) W sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego wójt składa wniosek do GDOŚ o wydanie zezwolenia na odstępowstwo od zakazu zabijania, b) w przypadku braku zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego, wójt składa wniosek do RDOŚ o odstępowstwo od zakazu umyślnego płoszenia (np. przy użyciu broni z amunicją kulową lub innych środków) lub odłów (pozostawienie w niewoli albo też oznakowanie nadajnikiem GPS/GSM i przesiedlenie do najbliższego dużego kompleksu leśnego). Zarówno odłowiony osobnik jak i odstrzelony powinien zostać poddany badaniom weterynaryjnym, powinna zostać wykonana dokumentacja fotograficzna, pomiar wagi i parametrów ciała oraz powinny zostać pobrane próby do badań genetycznych (przez właściwy podmiot prowadzący takie badania). Analogiczna procedura na terenie parku narodowego prowadzona jest przez dyrektora parku.
W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych.	Wilki zaatakowały zwierzęta gospodarskie po raz pierwszy, lub ataki są sporadyczne	Hodowca natychmiast po stwierdzeniu szkody zabezpiecza ślady, składa niezwłocznie wniosek do regionalnego dyrektora ochrony środowiska o odszkodowanie. Hodowca wraz z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska ustala jakie w danym przypadku powinny być zastosowane zabezpieczenia przed kolejnymi atakami. Ww. zabezpieczenia wykonywane są samodzielnie przez hodowcę lub na zasadach współdziałania z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska. Analogiczna procedura na terenie parku narodowego wymaga udziału dyrektora parku narodowego zamiast regionalnego dyrektora ochrony środowiska.
Dowolne	Wilki często atakują zwierzęta gospodarskie	Procedura zgłaszania szkód i ich szacowania, a także wykonywania odpowiednich zabezpieczeń taka sama jak powyżej. W przypadku wystąpienia powtarzających się co najmniej kilkukrotnie skutecznych ataków wilków na zwierzęta w jednym gospodarstwie należy przeanalizować przyczyny. Jeżeli ataki wilków nie są wynikiem zaniedbań hodowcy (takich jak pozostawianie zwierząt gospodarskich bez ochrony w nocy) poszkodowany (lub wójt gdy dotyczy to większej liczby poszkodowanych w danej gminie) występuje do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (lub Ministra Środowiska, gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego) z wnioskiem o wydanie zezwolenia na umyślne zabijanie wilków wyrządzających szkody.

Załącznik 2 Procedura postępowania w sytuacjach podejrzenia o hybrydyzację

- 1) Weryfikacja uzyskanej informacji – czy przekazana informacja jest wystarczająca do zakwalifikowania osobnika jako hybrydy. Jeżeli wstępna kwalifikacja nie jest możliwa na podstawie nadesłanych informacji należy zwrócić się o dodatkowe informacje.
- 2) W przypadku, gdy nie jest dostępna dokumentacja fotograficzna osobnika można zainstalować foteopułapki (we współpracy z zarządzającym terenem) w potencjalnym areale bytowania mieszańca.
- 3) Dokonanie oceny na podstawie cech morfologicznych i zachowania danego osobnika – np.: umaszczenia, długości ogona, wielkości zwierzęcia, umiejętności szczekania (które jest typowe tylko dla psów), czy prawdopodobnego momentu urodzenia szczeniaków (u wilków ruja odbywa się tylko raz w roku, pod koniec lutego, a szczenięta rodzą się na początku maja – jeżeli zatem wiek szczeniaków wskazuje na wcześniejsze urodzenie jest to również sygnałem, że mogła zajść hybrydyzacja). Często hybrydy mogą znacząco odbiegać swoim wyglądem od wyglądu wilka.
- 4) Cennym jest wykrycie hybrydyzacji na wczesnym etapie - gdy zwierzęta jeszcze nie opuściły grupy rodzinnej (wtedy u części miotu mogą uwidocznić się w większym stopniu cechy morfologiczne psa, u innych wilka). Zdobyty materiał można skonsultować z naukowcami posiadającymi doświadczenie w tym zakresie.
- 5) W przypadku, gdy istnieją uzasadnione podejrzenia co do hybrydyzacji należy zwierzęta schwytać (ewentualnie zweryfikować na podstawie badań genetycznych gdy istnieją jakiegokolwiek wątpliwości), a następnie poddać eutanazji.
- 6) W przypadku, gdy nie jest możliwe ani schwytanie zwierzęcia, ani jednoznaczna weryfikacja na podstawie dokumentacji fotograficznej istnieje możliwość przeprowadzenia badań genetycznych na podstawie próbek pobranych w sposób nieinwazyjny – na przykład na podstawie odchodów. Można również rozważyć zastosowanie naboju ze środkiem usypiającym przed ostateczną eliminacją. W tym zakresie również wskazana by była współpraca z naukowcami bądź leśnikami, którzy posiadają stosowne doświadczenie.
- 7) W przypadku, gdy na podstawie dokumentacji fotograficznej, lub ww. badań genetycznych możliwe jest jednoznaczne stwierdzenie hybrydyzacji należy takiego osobnika wyeliminować poprzez odstrzał. Czynności tej można dokonać również we współpracy z miejscowym nadleśnictwem lub kołem łowieckim.

Wykonując ww. czynności należy pamiętać, że w myśl art. 5 pkt. 1 ustawy o ochronie przyrody mieszańce wilka z psem domowym w 1 i 2 pokoleniu są uważane za gatunek: wilk (*Canis lupus*), dlatego też w celu wyeliminowania ich ze środowiska niezbędne jest uzyskanie stosownego zezwolenia na odstępstwo od zakazu m.in. umyślnego zabijania (wydawanego przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska) – sprawy tego typu będą potraktowane priorytetowo. W kwestiach niecierpiących zwłoki, kiedy obiektywnie wniosek nie może być załatwiony w formie pisemnej, ww. decyzje mogą być wydane ustnie (art. 14 § 2 kpa), po rozpatrzeniu wniosku złożonego drogą telefoniczną.

Należy również podkreślić, że wilk został wymieniony w dyrektywie Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, w związku z czym jako kraj jesteśmy zobowiązani do zachowania tego gatunku we właściwym stanie ochrony. Dlatego też kluczowym jest, aby za każdym razem przeprowadzać odpowiednią weryfikację i eliminować jedynie osobniki wykazujące cechy jednoznacznie świadczące o hybrydyzacji – tak, aby zminimalizować ryzyko odstrzelenia wilków czystej krwi.

